

Psychotaal

Over het gebruik van psychiatrische termen in het gewone taalgebruik

Doelgroep	voortgezet onderwijs
Vorbereidingstijd	10 min.
Lesduur	40 min.
Kerndoelen	I5 (taalvariatie en taalverandering)
Eindtermen	I2 en I3
Taalperspectief (systemisch, individueel, sociaal cultureel, historisch)	sociaal-cultureel (hoe werkt taal in groepen)
Lestype (klassikaal, groepjes, individueel)	klassikaal en individueel (of groepjes)
Materiaal/benodigdheden	digibord, werkblad
Thematiek	taalbewustzijn, taalnormen
Competenties	inlevingsvermogen, kritisch denken, eigen mening vormen, maatschappelijk bewustzijn

Bronnen:

“Verdrietig” of “depressief?” (*Onze Taal*, 2025, nr. 5)

Achtergrond:

Psychotaal is het fenomeen dat we het jargon van psychiaters en de officiële termen uit de DSM (het handboek voor de classificatie van psychische stoornissen) steeds meer zijn gaan gebruiken in het dagelijks taalgebruik. Ook onder de leerlingen in de klas zal het een bekend gegeven zijn dat ze woorden als *ADHD*, *OCD*, *autist*, *narcist*, *depressief*, *borderline* en *burn-out* gebruiken om karaktertrekjes of buien van zichzelf of anderen mee aan te duiden. Dit heeft voordelen en nadelen. Deze worden in het artikel verder uitgewerkt. In deze les gaan de leerlingen met elkaar in gesprek over dit onderwerp én gaan ze ook zelf op onderzoek naar de herkomst en betekenis van de woorden *bagatelliseren* en *stigmatiseren*.

Opdracht 1: Groepsgesprek naar aanleiding van het artikel

Lees samen met de leerlingen het artikel “Verdrietig’ of ‘depressief?’ over psychotiaal. Vraag de leerlingen of ze herkennen dat ze dit soort termen in hun dagelijks taalgebruik gebruiken. Hebben ze hier voorbeelden van?

Woordinflatie is het fenomeen dat de betekenis of lading van een woord afzwakt doordat het voor veel meer situaties gebruikt wordt dan waar het eigenlijk voor was bedoeld.

- Zijn ze het eens met de stelling dat psychotiaal zorgt voor woordinflatie? En dat het daarmee leidt tot miskenning van de problemen van mensen die een ernstige psychische stoornis hebben en daar zorg voor nodig hebben?
- Wat vinden ze van de stelling dat woordinflatie door psychotiaal juist zorgt voor méér erkenning van de neurodiversiteit van mensen en daarmee voor minder vooroordelen en negatieve associaties rondom psychische stoornissen?
- Zijn er leerlingen met een officiële diagnose (of leerlingen die zo iemand goed kennen) die hier iets over kunnen en willen zeggen?

Opdracht 2: Iedereen op een lijn?

In het artikel wordt gesteld dat alle aandoeningen bestaan in een spectrum van mate van ernst. Iedereen kan zichzelf dus bij een psychische karaktertrek ergens op een lijn plaatsen. Om dit te illustreren kun je dit met de klas doen. Teken een lijn op het bord en stel dat dit een lijn is van de mate waarin fysieke onrust in je karakter zit. Laat de leerlingen zichzelf nu allemaal ergens op deze lijn zetten. Wat levert dit voor discussie op? Je kunt dezelfde test doen met andere karaktertrekken. Denk bijvoorbeeld aan concentratie, out-of-the-box-denken, hulpvaardig zijn, precies werken, etc. Zo kunnen de leerlingen ervaren dat ze steeds ergens anders op de lijn staan (en dus neurodivers zijn). Je kunt deze oefening ook fysiek in de ruimte doen door de leerlingen op een denkbeeldige lijn in de klas te laten plaatsnemen.

Opdracht 3: Bagatelliseren en stigmatiseren

Deze twee woorden worden gebruikt in het artikel (van het in het artikel gebruikte zelfstandig naamwoord stigma's maken we voor de helderheid het werkwoord stigmatiseren). Het zijn belangrijke woorden, die ook regelmatig gebruikt worden in politieke discussies. Ze hebben daarnaast een interessante etymologische herkomst. Laat de leerlingen op onderzoek gaan naar de herkomst en naar voorbeelden van het gebruik van deze woorden in hedendaagse politieke/maatschappelijke discussies. Gebruik hiervoor **het werkblad** dat bij deze opdracht hoort.